

اشاره

در اجرای سیاست ها و برنامه های ابلاغی دولت برای بزرگداشت دهه مبارک فجر انقلاب اسلامی توسط دستگاه های اجرایی و انعکاس گسترده و یکپارچه دستاوردهای وزارت جهاد کشاورزی در تحقق شعار سال "اقتصاد مقاومتی، اقدام و عمل" که به اذعان مسوولان ارشد نظام در اجرای سیاست های اقتصاد مقاومتی پیشگام و موفق بوده است، مرکز روابط عمومی و اطلاع رسانی مجموعه حاضر را که شامل آمار و اطلاعات کلان وزارت جهاد کشاورزی است، برای بهره برداری مدیران ارشد و انعکاس در مراسم ها و برنامه های مختلف دهه فجر انقلاب اسلامی سال ۹۵ تهیه و تدوین نموده است.

سهم بخش کشاورزی و منابع طبیعی در تولید ناخالص داخلی (به قیمت جاری) حدود ۹ درصد و در ارزش افزوده کسب و کار کشور بیش از ۳۰ درصد برآورد می شود که علاوه بر آن این بخش در صیانت از منابع پایه به منظور استمرار و پایداری تولید، حفاظت آبخوانها، جنگلها، مراتع و مقابله با بیابانزایی و علاوه بر آن آمایش سرزمین، اشتغالزایی و توسعه روستاها نقش آفرین می باشد.

بخش کشاورزی بر اساس ارقام مندرج در جدول شماره (۱) به رشد ارزش افزوده معادل ۴/۷ درصد در سال ۱۳۹۲ و در سال ۱۳۹۴ به رشد ۵/۴ درصد و برآورد ۶ ماهه سال ۹۵ به ۵/۹ درصد دست یافته است.

جدول شماره ۱- متوسط نرخ رشد بخش کشاورزی به قیمت سال ۱۳۸۳ (درصد)

شرح	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۶ ماهه ۱۳۹۵
درصد	۴/۷	۳/۸	۵/۴	۵/۹

بررسی ها نشان می دهد که تولیدات بخش کشاورزی در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۲ بیش از ۲۱/۶ درصد رشد داشته است که تولید محصول باغی ۲۸/۱ درصد، محصولات زراعی ۲۰/۴ درصد و تولیدات دام و طیور ۱۴/۱ و تولیدات آبزیان بیش از ۱۶/۷ درصد (جدول شماره ۲) طی سه سال گذشته رشد را تجربه کرده اند.

جدول شماره ۲- میزان تولیدات کشاورزی طی سال‌های ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۵ (واحد: میلیون تن)

شرح	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	رشد ۹۵ نسبت به ۹۲ (درصد)
تولیدات زراعی	۶۸/۷	۷۴	۷۷	۸۲/۸	۲۰/۴
تولیدات باغی	۱۶	۱۶/۵	۱۹/۴	۲۰/۵	۲۸/۱
تولیدات دام و طیور	۱۲	۱۲/۵	۱۳	۱۳/۷	۱۴/۱
تولیدات شیلات	۰/۹	۰/۹۵	۰/۹۸	۱/۰۵	۱۶/۷
کل تولیدات کشاورزی	۹۷	۱۰۴	۱۱۰/۵	۱۱۸	۲۱/۶

کسری تراز تجاری کشاورزی و غذا از حدود ۸/۱ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۲ به حدود ۲/۱۴ میلیارد دلار در هشت‌ماهه اول سال ۱۳۹۵ کاهش یافته است.

جدول شماره ۳- تراز تجاری محصولات کشاورزی (غذا) از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵

سال	ارزش (میلیارد دلار)
۱۳۹۲	-۸/۱
۱۳۹۳	-۵/۴۵
۱۳۹۴	-۳/۴۳
۸ ماه ۱۳۹۵	-۲/۱۴

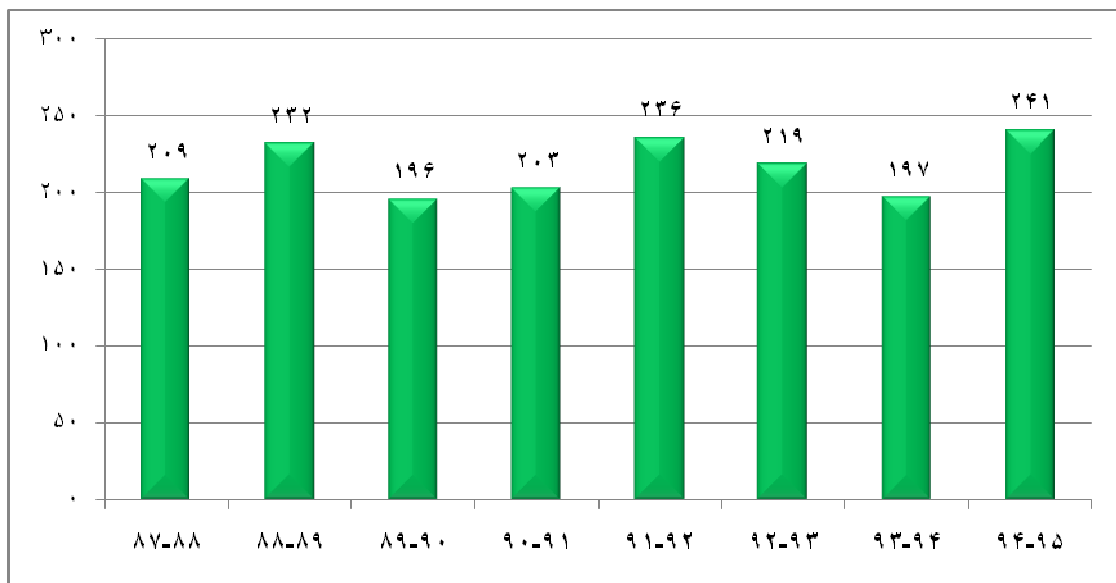
بررسی روند خرید تضمینی گندم به عنوان یکی از سیاست‌های مهم دولت و مهم‌ترین محصولات راهبردی در سبد غذایی کشور نشان می‌دهد که از ۴/۸ میلیون تن در سال ۱۳۹۲ با ۱۴۰ درصد به ۱۱/۵ میلیون تن در سال ۱۳۹۵ افزایش یافته است که با توجه به تعداد انبوه تولیدکنندگان مستقر در مناطق روستایی نقش قابل توجهی در تقویت بنیه اقتصاد روستایی کشور نیز ایفا نموده است.

جدول شماره ۴- خرید تضمینی گندم از سال ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵ (واحد: میلیون تن)

شرح	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	رشد سال ۹۵ نسبت به سال ۹۲ (درصد)
گندم	۴/۸	۶/۷	۸/۰۵	۱۱/۵	۱۴۰

نگاهی به شرایط اقلیمی در سه سال اخیر و همچنین اقدامات انجام شده در حوزه فعالیت‌هایی که دولت یازدهم در زمینه افزایش تولید گندم داشته است، دلایل رشد سالیانه تولید گندم در کشور شفاف می‌شود. نمودار شماره (۱) نشان می‌دهد که میانگین بارندگی کشور در سه سال اخیر مواجه با تغییرات محسوسی نشده است. چنانکه در سال زراعی ۹۱-۹۲ بر اساس اعلام وزارت نیرو میانگین بارندگی کشور ۲۳۶ میلی‌متر و در سال زراعی ۹۴-۹۵ معادل ۲۴۱ میلی‌متر، لیکن رشد تولید بالغ بر ۵۷ درصد بوده است.

نمودار میانگین بارندگی کشور طی سال‌های ۹۵-۱۳۸۷

مأخذ: وزارت نیرو - شرکت مدیریت منابع آب ایران

از جمله دلایل افزایش تولید را می‌توان در توزیع بذور اصلاح شده، کود و مبارزه با علف‌های هرز، آفات، بیماری‌ها و توسعه مکانیزاسیون که نتیجه آن منجر به افزایش بهره‌وری در واحد سطح گردیده؛ می‌باشد.

✓ تولیدات بخش کشاورزی از ۹۷ میلیون تن در سال ۹۲ به ۱۱۸ میلیون تن رسیده است که افزایش ۲۱ میلیون تنی داشته است.

- ✓ رشد بخش کشاورزی کشور در ۶ ماهه اول سال ۹۵ معادل ۵/۹ درصد بوده است (رشد سال ۹۴ معادل ۵/۴ درصد بوده است).
- ✓ میزان سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی برای توسعه زیربناها و آب و خاک طی سه سال گذشته معادل ۲۸ هزار میلیارد تومان بوده است.
- ✓ افزایش بهره‌وری در بخش مکانیزاسیون کشاورزی: ظرف ۳ سال گذشته با ورود بیش از ۷۰۰۰۰ دستگاه انواع تراکتور و ۱۰۰ هزار دستگاه انواع ادوات کشاورزی به ناوگان ماشین‌های بخش کشاورزی، ۳۵ درصد ناوگان بخش کشاورزی نوسازی و ضریب مکانیزاسیون از ۱/۱۸ به ۱/۵ افزایش یافته است.
- ✓ قبل از سال ۹۲ حدود ۲۹ درصد برنج در کشور توسط کمباین و مکانیزه برداشت می‌شد و در حال حاضر ۷۵ درصد برنج کشور به صورت مکانیزه و با کمباین برداشت می‌شود که موجب کاهش ضایعات در برداشت شده است.
- ✓ میزان بهره‌وری ظرف سه سال گذشته از یک کیلوگرم به ازای هر مترمکعب آب به ۱/۲۰۰ کیلوگرم در سال ۹۵ رسیده است که حدود ۲۰ درصد رشد داشته است.
- ✓ راندمان کل آبیاری کشور از ۳۷ درصد به ۴۲ درصد رسیده است یعنی ۵ درصد در مصرف آب صرفه‌جویی شده است. این در حالی است که طبق گزارش وزارت نیرو طی سال گذشته ۱۰ هزار حلقه چاه آب غیرمجاز و در سال جاری نیز تاکنون ۸ هزار حلقه چاه غیرمجاز مسدود شده است.

طرح‌های ویژه:

- ✓ در راستای اجرای سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری در استان خوزستان، در فاز اول اجرای طرح ۵۵۰ هزار هکتاری؛ خوزستان ۲۳۱ هزار هکتار آن به اتمام رسیده است.
- ✓ به منظور بهره‌برداری از منابع آب رودخانه‌های مرزی کشور، احداث شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی در سطحی معادل ۱۲۰ هزار هکتار در حال اجرا می‌باشد.
- ✓ انتقال و توزیع آب برای توسعه فعالیت‌های کشاورزی در منطقه سیستان در سطح ۴۶ هزار هکتار در حال اجرا می‌باشد که تا پایان سال جاری ۱۰ هزار هکتار آن آماده بهره‌برداری خواهد شد. انتقال و توزیع آب برای توسعه فعالیت‌های کشاورزی در منطقه سیستان در سطح ۴۶ هزار هکتار در حال اجرا می‌باشد.

با عنایت به موارد فوق اهداف بخش کشاورزی برای برنامه ششم توسعه و همچنین در افق ۱۴۰۴ پیش بینی شده است به

شرح زیر می‌باشد:

هدف بلندمدت:

- مثبت شدن تراز تجاری غذا و پایداری منابع پایه

اهداف میان‌مدت:

- حفاظت و بهره‌برداری بهینه از منابع پایه، منابع طبیعی و بسترهای تولیدی در چارچوب توسعه پایدار
- افزایش بهره‌وری منابع و عوامل تولید کشاورزی به ویژه آب

- ارتقای ضریب خوداتکایی در محصولات اساسی و حمایت از توسعه صادرات به ویژه محصولات باغبانی.

راهبردهای میان مدت:

- حفاظت و صیانت از منابع طبیعی و منابع پایه (آب و خاک) کشور در چارچوب اصول توسعه پایدار
 - ارتقای بهره‌وری از نهاده‌ها به ویژه آب و خاک کشاورزی و صرفه‌جویی در مصرف آب کشاورزی با تأکید بر توسعه کشت‌های متراکم، توسعه گلخانه‌ها، توسعه کشت نشایی و توسعه کشت گیاهان دارویی
 - ارتقای امنیت غذایی، سلامت و غنی‌سازی محصولات کشاورزی
 - دانش بنیان ساختن کشاورزی و توانمندسازی منابع انسانی و بهره‌برداری از تجربیات و دستاوردهای تحقیقاتی سایر کشورها و سازمان‌های تخصصی بین‌المللی با تأکید بر تحقیقات کاربردی، توسعه آموزش و ترویج یافته‌ها تا مزارع و واحدهای تولیدی
 - توسعه صادرات دارای مزیت نسبی و مدیریت بازار
 - توسعه صنایع کشاورزی و زنجیره‌های عرضه
- تحقق اهداف فوق را می‌توان با پروژه‌های در دست اجرای بخش کشاورزی و منابع طبیعی به شرح زیر تعقیب نمود:

پروژه‌های بارز اقتصاد مقاومتی در دست اقدام و برای تداوم در دولت آینده:

- ✓ افزایش ضریب خوداتکایی محصولات اساسی مانند گندم، برنج، شکر، دانه‌های روغنی، حبوبات، پنبه و گوشت
- ✓ احداث و تکمیل شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی
- ✓ توسعه روش‌های نوین آبیاری
- ✓ تجهیز و نوسازی اراضی و ایجاد واحدهای فنی و اقتصادی، احداث و تکمیل شبکه‌های اصلی و فرعی
- ✓ تجهیز و نوسازی ناوگان ماشینی بخش کشاورزی
- ✓ افزایش تولید در محیط‌های کنترل شده گلخانه‌ای
- ✓ افزایش فرآوری محصولات، کاهش ضایعات در تولید و فرآوری
- ✓ اجرای عملیات آبخیزداری و حفاظت خاک، مقابله با بیابان‌زایی، تعدیل اثرات خشکسالی و ریزگردها
- ✓ توسعه کشت و فرآوری گیاهان دارویی
- ✓ تأمین داخلی نهاده‌های موردنیاز بخش شامل بذور و نهال‌های اصلاح‌شده، کود، سم، ماشین‌آلات و ادوات کشاورزی
- ✓ توسعه آبی‌پروری و پرورش ماهی در قفس در دریای شمال و جنوب
- ✓ ذخیره‌سازی محصولات راهبردی از جمله گندم، برنج، شکر، گوشت، روغن
- ✓ کشت فراسرزمینی